

Voorwoord	9
MARC MOURA, directeur van SMartBe Professionele Vereniging voor Creatieve Beroepen vzw	
EERSTE DEEL	
Ondernemerschap en de kunstensector – Definities en standpunten	
De ondernemende kunstenaar, een projectmatige werkkraft	15
SARAH DE HEUSCH, sociologe, ANNE DUJARDIN, economiste, en HÉLÉNA RAJABALY, demografe van het studiebureau van SMartBe Professionele Vereniging voor Creatieve Beroepen vzw	
Over de relatie tussen kunstenaarschap en ondernemerschap	29
MARC RUYTERS, cultuurjournalist en uitgever van <H>ART, magazine voor hedendaagse kunst	
Is de ondernemende kunstenaar ook een sociale ondernemer – en zo ja, onder welke voorwaarden?	37
MICHEL MARÉE, onderzoeker aan het Centrum voor Sociale Economie van de Universiteit van Luik (Centre d'Economie Sociale de l'Université de Liège) en SYBILLE MERTENS, docente aan het HEC (Ecole de gestion de l'Université de Liège), de managementschool van de Luikse universiteit	
De kunstenaar, schepper van zijn eigen tewerkstelling	57
SANDRINO GRACEFFA, algemeen directeur van de Union d'Economie Sociale SMartFr	
Kunstenaars en ondernemerschap in Vlaanderen	71
ANNICK SCHRAMME, opleidingsverantwoordelijke van de master Cultuurmanagement (TEVW) aan de Universiteit Antwerpen	
Kunstenaars als culturele ondernemers	85
ARJO KLAMER, hoogleraar culturele economie, Erasmus Universiteit Rotterdam	
Portret van de ondernemende kunstenaar en van de kunstenaar-ondernemer	95
NORBERT HILLAIRE, directeur van het Département sciences de la communication de l'Université de Nice-Sophia Antipolis	

Cultuur en ondernemerschap: een persoonlijke visie THOMAS LEYSEN, voorzitter van het Verbond van Belgische Ondernemingen van 2008-2011	109
Schumpeter voor kunstenaars DIRK DE CORTE, management consultant en coach	117

TWEDE DEEL

Ondernemerschap en de kunstensector – Geschiedenis, recht, maatschappij, overheid

De gedaanteverwisselingen van de kunstenaar DOMINIQUE CHÂTEAU, professor esthetica aan de Université Paris I Panthéon-Sorbonne	127
Van mechanisch tot digitaal: de nieuwe figuur van de kunstenaar XAVIER GREFFE, professor aan de Université Paris I Panthéon-Sorbonne, waar hij het doctorale programma over de economie van kunst en media leidt	139
Werken in onzekerheid PIERRE-MICHEL MENGER, directeur van het onderzoek aan het Centre National de la Recherche Scientifique (CNRS) en directeur van de studies aan l'École des hautes études en sciences sociales (l'EHESS)	151
De kunstenaar, ondernemer in het onzekere SUZANNE CAPIAU, advocate aan de Brusselse balie, conferentiemeester aan de Université libre de Bruxelles alwaar ze onderwijst in het audiovisuele recht	167
De kunstenaar: een (on)zekere belastingplichtige ANNE RAYET, advocate gespecialiseerd in intellectuele rechten, reële rechten, administratief recht en de fiscale en sociale reglementering die van toepassing is op auteurs en uitvoerende kunstenaars	187
Sociale zekerheid voor de nieuwe maatschappij JEF VAN LANGENDONCK, prof. em. dr. aan het Instituut Sociaal Recht, K.U.Leuven	203
Onderwijs in cultureel ondernemerschap GIEP HAGOORT, cultureel ondernemer en hoogleraar kunst en economie aan de Universiteit Utrecht en de Hogeschool voor de Kunsten Utrecht	217
Prestige en ellende van tijdelijke arbeid. Kunstenaars en proletariërs in het nieuwe managementdiscours ESTELLE KRESZLO, onderzoekster aan het centrum METICES van de Université libre de Bruxelles	229

De nomadische tewerkstelling: de arbeidsmarkt oog in oog met de noëtische omwenteling BERNARD VAN ASBROUCK, professor aan CESA/Universiteit van Valence, assistent aan de ULB Unité de psychologie des organisations en expert in analyse en ontwikkeling van de algemene administratieve dienst van de FOREM	241
CultuurInvest: versterking van creativiteit en ondernemerschap RAF VERMEIREN, senior investeringsmanager CultuurInvest	253
St'art, het investeringsfonds voor creatieve ondernemers Interview van ANNE DUJARDIN, economiste, en CARMELO VIRONE, coördinator van het studiebureau van SMartBe, met VIRGINIE CIVRAIS, algemeen directrice van St'art Invest	263
Subsidies of ondernemerschap, een schijnbare tegenstelling BART CARON, Groen! lid in het Vlaams parlement alwaar hij cultuur, media en binnenlands bestuur opvolgt	273

DERDE DEEL

Ondernemerschap in de verschillende kunstensectoren: straattheater, cinema, muziek, beeldende kunsten en literatuur

Een voorbeeld van ondernemerschap in de sector van de creatieve beroepen: de Activiteiten van SMartBe ANNE DUJARDIN, economiste, en HÉLÉNA RAJABALY, demografe van het studiebureau van SMartBe Professionele Vereniging voor Creatieve Beroepen vzw	289
Cultureel ondernemerschap binnen Nederlandse en Vlaamse podiumkunstinstanties ARJAN VAN DEN BORN, onderzoeker aan de Universiteit Utrecht, PIM VAN KLINK, adviseur in de kunsten en gastprofessor aan de Universiteit Antwerpen, en ARJEN VAN WITTELOOSTUIJN, onderzoekshoogleraar aan de Universiteit Antwerpen, Universiteit Tilburg en Universiteit Utrecht	309
Ondernemer in filmkunst ANNELIES DE BRABANDERE, projectmedewerkster studiebureau SMartBe, op basis van een interview met VIVIANE VANFLETEREN, filmproducent van productiehuis VIVI Film	323
De muzikant-ondernemer in de kijker MARC PERRENOUD, socioloog en etnoloog aan de Universiteit van Lausanne, Instituut voor sociale wetenschappen	327
De dj. De sociale figuur van een (niet-)muzikant HUGO KLINKENBERG, antropoloog, journalist en als dj beter bekend onder de naam Hugo Freegow	335

Push It!	345
LIEVEN VAN KEER op basis van een interview met VINCENT BUSS, beter bekend als DJ Prinz	
Stedelijke culturen: er zit beweging in. Maar zal er ook gedanst worden?	351
CARMELO VIRONE, coördinator van het studiebureau van SMartBe, op basis van een interview met ALAIN LAPIOWER, cultureel animator en directeur van de vereniging Lézarts Urbains	
Ondernemende kunstenaars en kunstindustrie in de hedendaagse kunst	357
DAVID THOMISSE, kunsthistoricus	
Handelsondernemer in wereldkunst	369
PAUL DIKKER, beeldend kunstenaar	
De wegen die voor ons liggen zijn de wegen die we uitvinden	379
EVA KAVIAN, schrijfster	
Conclusie	
Projectmatige arbeid verder ontwikkelen	387
CARMELO VIRONE, Coördinator met de medewerking van JULIE DE BOE en ANNELIES DE BRABANDERE, Projectmedewerksters van het studiebureau van SMartBe Professionele Vereniging voor Creatieve Beroepen vzw	
Biografie van de auteurs	393
Voorstelling studiebureau SMartBe	409